

GOSPODARKA W CIENIU PANDEMII COVID-19

Redakcja naukowa
Sławomira Kańduła i Joanna Przybylska

WYDAWNICTWO UEP

UNIWERSYTET
EKONOMICZNY
W POZNANIU

GOSPODARKA W CIENIU PANDEMII COVID-19

Redakcja naukowa
Sławomira Kańduła i Joanna Przybylska

WYDAWNICTWO UEP

UNIwersytet
EKONOMICZNY
W POZNANIU

Poznań 2022

Komitet Redakcyjny

*Barbara Borusiak, Szymon Cyfert, Bazyli Czyżewski, Aleksandra Gawel (przewodnicząca),
Tadeusz Kowalski, Piotr Lis, Krzysztof Malaga, Marzena Remlein,
Eliza Szybowicz (sekretarz), Daria Wieczorek*

Recenzentka

Krystyna Nizioł

Projekt okładki

Boobry Group

Marta Brzóstowicz

Redakcja i korekta

Deal

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Poznań 2022

ISBN 978-83-8211-103-3

eISBN 978-83-8211-104-0

<https://doi.org/10.18559/978-83-8211-104-0>

Ta książka jest udostępniana na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

WYDAWNICTWO UNIwersytetu Ekonomicznego w POZNANIU

ul. Powstańców Wielkopolskich 16, 61-895 Poznań

tel. 61 854 31 54, 61 854 31 55

www.wydawnictwo.ue.poznan.pl, e-mail: wydawnictwo@ue.poznan.pl

adres do korespondencji: al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań

Skład: Wydawnictwo eMPI²

Druk: Zakład Graficzny Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

ul. Towarowa 53, 61-896 Poznań, tel. 61 854 38 06, 61 854 38 03

Spis treści

Wstęp (<i>Sławomira Kańdula i Joanna Przybylska</i>).....	5
Bibliografia	7
Czy pandemia Covid-19 zmieni spojrzenie na rolę państwa w gospodarce w warunkach kryzysu? Rozważania na tle dotychczasowych doświadczeń państw wysoko rozwiniętych (<i>Oskar Urban</i>).....	9
Wstęp	10
1. Pojęcie cyklu koniunkturalnego	11
2. Przyczyny i skutki tzw. wielkiego kryzysu lat 30. XX wieku.....	13
3. Koniec państwa dobrobytu, początek państwa wolności.....	18
4. Państwo godnych obywateli.....	21
Zakończenie	26
Bibliografia	27
Kryzysy i pandemie. Przegląd dotychczasowych współzależności (<i>Wiktoria Bęben</i>) ...	30
Wstęp	30
1. Kryzysy nieodłącznym elementem rozwoju gospodarki	31
2. Koronawirus SARS-CoV-2 i jego pandemia w zestawieniu z innymi koronawirusami i pandemiemi	35
3. Rozwój globalnej pandemii.....	38
4. Restrykcje sposobem na zatrzymanie pandemii	41
Zakończenie	47
Bibliografia	48
Przeciwdziałanie negatywnym skutkom gospodarczym pandemii koronawirusa. Analiza porównawcza działań wybranych państw (<i>Małgorzata Czajkowska</i>).....	50
Wstęp	51
1. Rodzaje systemów gospodarczych.....	51
2. Działania Polski mające na celu ograniczenie negatywnych skutków gospodarczych wywołanych pandemią koronawirusa	53
3. Działania podjęte przez Niemcy mające na celu ograniczenie negatywnych skutków gospodarczych wywołanych pandemią koronawirusa	60
4. Działania podjęte przez Stany Zjednoczone mające na celu ograniczenia negatywnych skutków gospodarczych wywołanych pandemią koronawirusa	62
5. Działania podjęte przez Chiny mające na celu ograniczenia negatywnych skutków gospodarczych wywołanych pandemią koronawirusa	64
6. Działania podjęte przez Szwecję mające na celu ograniczenie negatywnych skutków gospodarczych wywołanych pandemią koronawirusa	65
7. Ocena pakietów antykryzysowych badanych państw	67
Zakończenie	71
Bibliografia	72
Odpowiedź polskich gmin na pierwszą falę kryzysu COVID-19 (<i>Sławomira Kańdula i Joanna Przybylska</i>)	75
Wstęp	76
1. Rodzaje kryzysu i jego wpływ na gospodarkę i finanse państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego.....	76

2. Nadzwyczajne instrumenty lokalnej polityki antykryzysowej	82
3. Metoda badań i charakterystyka zbiorowości	85
4. Wyniki badań	87
5. Dyskusja	92
Zakończenie	95
Bibliografia	96
Kształtowanie się deficytu budżetowego i długu publicznego Polski podczas pandemii Covid-19 (Aleksandra Jarosz).....	99
Wstęp	99
1. Kryzys COVID-19	100
2. Wpływ epidemii COVID-19 na deficyt budżetowy w Polsce	102
3. Dług publiczny a COVID-19.....	104
Zakończenie	109
Bibliografia	110
Sytuacja mieszkaniowa Polaków i działania organów publicznych w celu jej poprawy (Mikołaj Drożdżyński).....	112
Wstęp	112
1. Sytuacja mieszkaniowa w Polsce.....	113
2. Dotychczasowe działania gmin w zakresie mieszkalnictwa.....	119
3. Społeczne inicjatywy mieszkaniowe – założenia oraz rola gmin.....	123
Zakończenie	126
Bibliografia	128
Historyczne uwarunkowania różnic w rozwoju polskich regionów i wybrane problemy finansowania publicznego jako bariery realizacji celów zrównoważonego rozwoju (Olivia Jędrzejewska i Julia Ziolkowska).....	130
Wstęp	131
1. Historyczne uwarunkowania rozwoju polskich regionów	131
2. Międzynarodowe podstawy prawne zrównoważonego rozwoju	135
3. Finansowanie celów zrównoważonego rozwoju ze środków publicznych w Polsce... ..	138
Zakończenie	145
Bibliografia	147
Neutralność klimatyczna a interes Polski (Dominika Szajda).....	150
Wstęp	150
1. Ocena sytuacji sektora finansów publicznych w Polsce.....	152
2. Krótkookresowe skutki środowiskowe pierwszej fali koronawirusa SARS-CoV-2....	154
3. Zmiany klimatu w liczbach.....	155
4. Pojęcie neutralności klimatycznej.....	158
5. Działania podejmowane przez Polskę na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej	160
Zakończenie	163
Bibliografia	164
Zakończenie (Sławomira Kańdula i Joanna Przybylska).....	169
Bibliografia	173

WSTĘP

W marcu 2020 r. Polska zatrzymała się na chwilę. Z pewnym niedowierzaniem przyglądaliśmy się rozwojowi pandemii COVID-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2. Część z nas trwała w odrętwieniu, poddając się pierwszym zaleceniom formułowanym przez rząd (akcja „Zostań w domu”), część wręcz przeciwnie. Po pewnym czasie zdaliśmy sobie sprawę, że wprawdzie mamy do czynienia z niespotykanym wcześniej zjawiskiem ogólnoswiatowej pandemii, ale także że życie musi toczyć się dalej. Dzieci muszą chodzić do przedszkoli, uczniowie i studenci muszą pobierać naukę, placówki ochrony zdrowia muszą udzielać świadczeń zdrowotnych ratujących życie, podmioty gospodarcze muszą produkować i świadczyć usługi, a administracja zaspokajając potrzeby obywateli. Wszyscy musieliśmy się nauczyć funkcjonować w cieniu pandemii, czasami przy finansowym wsparciu ze środków publicznych.

Gospodarka stanęła przed wieloma wyzwaniem. Początkowo zawiodła logistyka, brakowało środków ochrony osobistej, środków dezynfekcyjnych, respiratorów. Potem zabrakło pracy, bo zamknięto niektóre placówki usługowe. Ograniczono dostęp do placówek ochrony zdrowia, placówek kulturalnych, zakładów pracy, urzędów. Pandemia COVID-19 wstrząsnęła gospodarkami narodowymi na tyle mocno, że można mówić o wpadnięciu tych gospodarek w kryzys pandemiczny, zwany też kryzysem COVID-19 i kryzysem 2020+.

Reakcja państwa i samorządu terytorialnego była dość szybka, zaproponowano określone rozwiązania ujęte w mniej lub bardziej sformalizowane programy antykryzysowe. W sferze finansów publicznych działania te przełożyły się na narastanie deficytów w budżetach publicznych i na wzrost długu publicznego. Koszty z tym związane ponosimy wszyscy.

Aktualność problematyki skłoniła autorów do przygotowania opracowań, które są „fotografią” wybranych problemów związanych z pandemią COVID-19. Problematyka ta była już przedmiotem zwartych opracowań i artykułów (np. Mińska-Struzik i Jankowska, 2021; Przybylska, 2021; Zaleska, 2021). Zamiarem autorów było włączenie się w nurt dyskusji nad funkcjonowaniem gospodarki w cieniu pandemii.

W pierwszych rozdziałach monografii zastanawiamy się nad rolą państwa i gmin w gospodarce w czasie kryzysu oraz nad finansowymi konsekwencjami ich aktywności, a w trzech końcowych przyglądamy się niektórym sferom życia gospodarczego, które pomimo pandemii musiało toczyć się dalej. W monografii poszukujemy odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jaka jest rola pod-

Sugerowane cytowanie:

Kańduła, S. i Przybylska, J. (2022). Wstęp. W: S. Kańduła i J. Przybylska (red.), *Gospodarka w cieniu pandemii COVID-19* (s. 5–7). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-104-0/0>

miotów publicznych w przeciwdziałaniu zjawiskom kryzysowym wywołanym przez pandemię? Jakie instrumenty były wykorzystywane przez rząd i samorząd terytorialny do walki z pandemią i jej skutkami? W jaki sposób przeciwdziałano skutkom gospodarczym pandemii w wybranych państwach? Jaki wpływ miała pandemia na wybrane obszary gospodarki?

Opracowanie składa się z ośmiu rozdziałów. Część z nich odnosi się wprost do pandemii COVID-19 i kryzysu pandemicznego, część dotyczy zadań publicznych wykonywanych „w cieniu pandemii”. Oskar Urban przypomina, że kryzysy są naturalną cechą gospodarki i państwa zwykle podejmują określone działania mające zminimalizować negatywne konsekwencje tych kryzysów. Wiktoria Bęben przekonuje, że pandemia z 2020 r. nie jest pierwszym zagrożeniem zdrowotnym, z jakim przyszło się mierzyć ludzkości. Jej poprzedniczki też wywoływały zawirowania gospodarcze, ale pandemia COVID-19 bardzo silnie wpłynęła na gospodarkę i społeczeństwo. Problematykę tę kontynuuje Małgorzata Czajkowska, która porównuje politykę antykryzysową różnych państw. Do polityki tej, ale w wymiarze lokalnym, nawiązują Sławomira Kańduła i Joanna Przybylska, które badają pierwsze reakcje polskich gmin na chorobę wywołaną koronawirusem SARS-CoV-2. W grupie instrumentów polityki antykryzysowej, które mogą być wykorzystane przez władze lokalne i rządowe, są dochody i wydatki publiczne. Wykorzystanie tych pierwszych prowadzi, przynajmniej w krótkim okresie, do spadku dochodów publicznych, a zastosowanie tych drugich – do wzrostu wydatków publicznych. Niejako naturalną konsekwencją prowadzenia tej polityki jest wzrost deficytów w budżetach publicznych i wzrost długu publicznego. Zjawiskom tym przygląda się Aleksandra Jarosz.

Kryzys pandemiczny wpłynął na rynek mieszkaniowy. Mikołaj Drożdżyński przekonuje, że już wcześniej sytuacja mieszkaniowa nie była dobra, a w warunkach przymusowej i dobrowolnej izolacji społecznej Polacy często artykułowali marzenie o mieszkaniu z balkonem lub ogródkiem. Zadaniami z zakresu zaspokajania potrzeb mieszkaniowych zajmują się m.in. gminy, które od 19 stycznia 2021 r. mogą budować mieszkania w formule społecznych inicjatyw mieszkaniowych. Pandemia wpłynęła też na środowisko naturalne. Co prawda utrudniono przemieszczanie się w ramach państwa i między państwami, ale jednocześnie zaczęliśmy wyrzucać tysiące maseczek jednorazowego użytku. Oliwia Jędrzejewska i Julia Ziółkowska piszą o tym, że jesteśmy zobowiązani do dbania o zrównoważony rozwój, a historyczne uwarunkowania wpływają na to, że stopień osiągnięcia tego celu może być odmienny w różnych częściach naszego kraju. Do tego problemu nawiązuje Dominika Szajda, która zastanawia się nad społecznymi kosztami adaptacji polskiej gospodarki do zeroemisyjnego systemu energetycznego.

Liczymy na to, że monografia spotka się z zainteresowaniem pracowników naukowych, pracowników organów administracji rządowej i samorządo-

wej, studentów kierunków ekonomicznych, administracyjnych, prawnych oraz innych osób zajmujących się ekonomicznymi aspektami pandemii, z którą przyszło się nam zmierzyć. Rozważania podjęte w tej monografii nie wyczerpują oczywiście dyskusji na podjęte tematy. Z satysfakcją przyjąłobyśmy, gdyby stała się ona punktem wyjścia do dalszych dociekań naukowych.

Przygotowanie tej monografii byłoby trudniejsze, gdyby nie życzliwość wielu osób. Szczególne podziękowania kierujemy do Doktor hab. Edyty Małeckiej-Ziemińskiej, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, która wspierała nas na każdym etapie procesu wydawniczego. Słowa podziękowania kierujemy też do Doktor Moniki Banaszewskiej i Doktor Anety Chodakowskiej z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, które były pierwszymi recenzentkami niektórych opracowań składających się na tę monografię. Dziękujemy również Doktor hab. Krystynie Nizioł, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, której cenne sugestie pomogły nadać monografii ostateczny kształt.

Sławomira Kańduła i Joanna Przybylska

Bibliografia

- Mińska-Struzik, E. i Jankowska, B. (red.). (2021). *Toward the „new normal” after COVID-19 – a post-transition economy perspective*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-061-6>
- Przybylska, J. (2021). Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie audytu wewnętrznego w jednostkach samorządu terytorialnego. *Finanse Komunalne*, 2.
- Zaleska, M. (red.). (2021). *Wpływ COVID-19 na finanse. Polska perspektywa*. Warszawa: Difin.